

Voor de raad van de gemeente West Betuwe te Geldermalsen op dinsdag 16 september om 20:00 uur.

Cultuurhistorische waarde van Neerijnen

Geachte leden van de gemeenteraad,

Neerijnen is niet zomaar een dorp aan de rivier, maar een dorp met een eeuwenoude geschiedenis die teruggaat tot vóór onze jaartelling. Er werden archeologische vondsten gedaan uit de ijzertijd en Romeinse overheersing. In het jaar 997 werd het dorp, dat toen nog 'Ine' heette, door heer Frethebaldus aan de domkerk van Utrecht overgedragen, waarmee het toen een Utrechts gebied werd. Dertiende-eeuwse oorkonden spreken al over 'Nederinen', waar de huidige benaming Neerijnen vanaf stamt. Eeuwenlang behoorde Neerijnen toe aan de machtige heren van het nabijgelegen kasteel Waardenburg. Familieleden van de heren van Waardenburg bouwden later ook in Neerijnen een kasteel, dat nu Huis Neerijnen heet. Weliswaar was het Neerijnense kasteel een stuk kleiner en minder belangrijk dan dat van Waardenburg, maar toen tijdens de Tachtigjarige Oorlog kasteel Waardenburg grotendeels verwoest werd door de Prins van Oranje, nam in de loop van de zeventiende en achttiende eeuw het kasteel van Neerijnen de rol van kasteel Waardenburg over. Huis Neerijnen werd bewoond door prominente adellijke figuren uit de Nederlandse geschiedenis, waaronder Barthold van Gendt (circa 1580-1650), Hobbe van Aylva (1696-1772) en verschillende leden van de familie Van Pallandt. Koningen en koninginnen, prinsen en prinsessen, hofdames en kamerheren van het Huis Oranje-Nassau verbleven er met regelmaat. Zo werden de kastelen van Waardenburg en Neerijnen het middelpunt van een historische dubbelheerlijkheid en het huidige landgoed mét het eeuwenoude dorp Neerijnen.

Eerder dit jaar presenteerde ik op Huis Neerijnen de handelseditie van mijn proefschrift over het kasteelensemble Waardenburg en Neerijnen. De eerste exemplaren overhandigde ik aan burgemeester Servaas Stoop van de gemeente West Betuwe, Pieter Carel de Graaff, kleinzoon van de laatste adellijke eigenaar van kastelen en landgoed Waardenburg en Neerijnen, en mijn promotor professor Jos Koldeweij van de Radboud Universiteit Nijmegen. In mijn boek beargumenteer ik op wetenschappelijke basis waarom er vanuit cultuurhistorisch perspectief van Neerijnen (en Waardenburg) zelfs in Europa geen enkel ander voorbeeld te vinden is. Het kasteel, landgoed én bijbehorend dorp Neerijnen zijn van uitzonderlijk grote cultuurhistorische waarde, maar daarmee ook kwetsbaar.

In Nederland wordt te vaak gekozen voor economisch gewin, en wordt de cultuurhistorische betekenis soms bewust weggewimpeld. Ik vind dat echt van een

beangstigende onnozelheid en desastreus voor het welzijn van de plaatselijke gemeenschap, zeker voor een uniek dorp als Neerijnen. Toch verwacht ik van de gemeente West Betuwe dat die een verstandig besluit zal nemen, waarmee erfgoed en zeker ook de cultuurhistorische schoonheid van Neerijnen gewaarborgd kan worden. Op termijn zal dat trouwens ook meer renderen. Kijk maar om je heen. Dorpen en steden waar in het verleden erfgoed werd gespaard, zijn nu juist razend populair.

Het dorp Neerijnen maakt deel uit van wat men noemt een kasteelensemble. Eenvoudig uitgedrukt betekent dat dat het dorp Neerijnen vast onderdeel is van een historische heerlijkheid, dat samen met kasteel Waardenburg een dubbelheerlijkheid vormde en historisch gezien nog vormt. De plaatselijke situatie is uniek. Er staan twee aan elkaar verbonden middeleeuwse kastelen die van betekenis zijn voor de nationale geschiedenis. Het dorp Neerijnen dat in wezen één geheel vormde en nog vormt met het Huis Neerijnen, is voor wat betreft de structuur van straten en percelen nog vrijwel in middeleeuwse staat en is daarmee van grote cultuurhistorische waarde. De dorpskern is de eeuwen zo ongeschonden doorgekomen, dat het onbegrijpelijk is om die cultuurhistorische gaafheid met de bouw van een nieuwbouw-woonwijk in één klap te verwoesten. Vanuit cultuurhistorisch perspectief is dat onaanvaardbaar. Soms, en zeker in dit specifieke geval, dienen we als gemeenschap de onbetaalbare cultuurhistorische gaafheid van de dorpskern van Neerijnen te beschermen en te koesteren, zodat het gewaarborgd wordt voor toekomstige generaties, die ontegenzeggelijk trots op ons zullen zijn als wij afzien van de bouw van een te grote en detonerende nieuwbouwwijk die op geen enkele manier aansluit op de cultuurhistorische waarde van de Neerijnense dorpskern.

Geachte leden van de raad, ik hoop dat u na het beluisteren van deze woorden, begrijpt waarom de bewoners van Neerijnen zich, net als ik, grote zorgen maken over bouwplannen in de dorpskern. Het is onbegrijpelijk dat het college in maart 2024 toestemming heeft gegeven om juist op deze plek, die Rijksbescherming geniet, de bouw van een groot aantal huizen te gaan onderzoeken. Gelukkig is het nog niet te laat: U als raad kunt deze bouw tegenhouden!

Laat ik helder zijn; VAN NEERIJNEN BLIJF JE AF

Ik dank u voor uw aandacht.

Dr. C. Dell'Aira